اثربخشی گروه ـ درمانی چند خانواده‌ای متمرکز بر هدف، بر ایجاد سبک فکری هدفمند در نوجوانان سال آخر دبیرستانهای دولتی شهر بجنورد*

◈ زهرا ودادیان [۱] ◈ دکتر حمیدرضا آقامحمدیان [۲] ◈ دکتر حسین کارشکی [۳]

چکیده: هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی گروه ـ درمانی مبتنی بر هدف، بر ایجاد سبک فکری هدفمند در نوجوانان سال آخر دبیرستان بوده است. پژوهش از نوع کاربردی و جامعهٔ آماری آن همهٔ دانش‌آموزان دختر سال آخر دبیرستانهای دولتی شهر بجنورد بودند. نمونهٔ پژوهش شامل ۳۴ دانش آموز داوطلب شرکت در طرح پژوهشی بود. آزمودنیها در سه گروه مداخله، مداخله نما و کنترل به تصادف جایگزین شدند و از طریق مصاحبهٔ نیمه‌ساخت یافتهٔ هدف در جوان (۲۰۰۶)، در سه مقطع پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری مورد ارزیابی قرار گرفتند. آزمودنیهای گروه آزمایش در معرض طرح مداخله‌ای ده جلسه‌ای گروه ـ درمانی چندخانواه‌ای متمرکز بر هدف قرار گرفتند و آزمودنیهای گروه مداخله‌نما در ده جلسهٔ گروهی بدون دریافت مداخله شرکت کردند. داده‌های حاصل از مصاحبه با روشهای آمار توصیفی و مشخصهٔ آماری خی دو مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای با تمرکز بر هدف، با بهره‌گیری از نیروی درونی خانواده‌ها و جهت‌دهی سبک ارتباطی والد ـ نوجوان، می‌تواند به‌طور مؤثری به ایجاد سبک فکری هدفمند در نوجوان بینجامد. درحالی‌که آزمودنیهای گروه مداخله‌نما با اینکه به دلیل حضور در جلسات گروهی، کاهش جزئی در تعارض با والدین خود را تجربه کرده بودند، اما این تغییر به حدی نبود که سبک فکری آنها را متأثر سازد و آزمودنیهای گروه کنترل نیز تغییری در روابط خانوادگی یا سبک فکری خود نشان ندادند.

کلید واژگان: گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای، هدفمندی، نوجوان

◉ تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۳۰ ◉ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۱/۰۱

* *این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است.*

۱. دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد. vedadian.z@gmail.com

۲. (نویسنده مسئول) استاد گروه روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد. aghamohammadian@um.ac.ir

۳. دانشیار گروه مشاوره و علوم تربیتی، دانشگاه فردوسی مشهد. kareshki@um.ac.ir

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

مقدمه

عدم تعهد به شـــغل و خانواده و زندگی، شرایطی نیست که جوان از بودن در آن خشنود باشد، زیرا بودن در این وضعیت برای او هزینه دارد و این هزینه، عدم ســـلامت روانشـــناختی و رضایت از زندگی و حس خوشبختی اســـت. جوان امروز آگاه است که چیزی را گم کرده است، خلأ آن را احساس می‌کند و این حس تهی بودن در مقاومتها، تفریحات پرهیاهو، پرخاشگریها، ترسها و استرسها، مخالفت‌جوییها، خشـــمها، کســـالتها و حتی بی‌تفاوتیهای او نمایان اســـت (بروان، منگلســـدورف، آگاتن و هو[1]، ۲۰۰۸؛ ابسستانی، برنشتاین، مارتینز، کورپیتا و ویس[2]، ۲۰۱۱؛ موران[3]، ۲۰۱۶).

چیزی که جوان در پی آن است، نقش و جایگاهش در زندگی و جهان هستی است. چیزی که جوان گم کرده، حس هدفمندی است (می[4]، ۱۹۵۳؛ ترجمه مهدی ثریا، ۱۳۸۷). هدفمندی پاسخ به نگرانیهای غایی[5] فرد اســـت، زیربنای هدفها و انگیزه‌های آنی و روزمره اوست. هدفمندی، نقطه پایان نیست بلکه مسیری است که هدفهای[6] کوچک و بزرگ را در خود جا می‌دهد و انگیزه حرکت به سمت آنها را ایجاد می‌کند (می، ۱۹۶۹؛ ترجمه سپیده حبیب، ۱۳۹۳).

دربارهٔ تعریف، اهمیت و جایگاه هدفمندی و دستیابی به یکپارچگی شخصی[7] در زندگی جوان امروز می‌توان هزاران صفحه نوشت و مقالات بسیاری برای اثبات، ضمیمه آن توضیحات کرد (برای مثال شوته، زیمرمان و کولر[8]، ۲۰۱۷؛ پیانکووا، باســـکیوا، چرتکووا و پارشـــیکوا[9]، ۲۰۱۶؛ حیدری، کثیری، اسلامی، علیدوســـتی، خسروی و هاشمی، ۱۳۹۲؛ طهماســـب، قربانی و پورحسین، ۱۳۸۵؛ کثیری، علیدوستی، حیدری، محمدی، عباســـی و هاشمی، ۱۳۹۴؛ لورینو، لوریرو، فریرا و سوِرو[10]، ۲۰۱۶)، اما به واقع منبع این هدفمندی کجاست و چگونه باید به آن دست یافت؟ متاسفانه درمیان این پژوهشها، برنامهٔ روشن و رهنمودهای طبقه‌بندی شـــده وجود ندارد که توضیح دهد یک جوان چگونه می‌تواند از سردرگمیهایش رها شود و به صورتی هدفمند، برای زندگی خود برنامه‌ریزی کند.

دیمـــون[11] (۲۰۰۸)، یکی از نظریه‌پردازان در زمینه رشـــد اســـت که به‌صـــورت اختصاصی به این مهـــم پرداخته و عوامل مؤثر بر هدفمندی را به صورت فهرســـتی از مؤثرترین تا کم اثرترین زمینه‌های

1. Brown, Mangelsdorf, Agathen & Ho
2. Ebsesutani, Bernstein, Martinez, Chorpita & Weisz
3. Moran
4. May
5. Ultimate concerns
6. Goals
7. Personal integrity
8. Schütte, Zimmermann & Köller
9. Pyankova, Baskaeva, Chertkova, & Parshikova
10. Lourinho, Loureiro, Ferreira & Severo
11. Damon

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

شـــکل‌گیری حس تعهد نســـبت به زندگی در جوان ارائه کرده است. در این فهرست، خانواده و شغل و تحصیلات آکادمیک بالاترین جایگاه و امور سیاســـی ـ اجتماعی پایین‌ترین مرتبه را به خود اختصاص داده‌اند. دیمون در کتاب خود تحت عنوان «مسیری به‌سوی هدف: چگونه به کودکانمان کمک کنیم تا به آرمان خود در زندگی دست یابند؟»[1] اظهار می‌دارد که هویت فرد در دهه‌های اول زندگی در ارتباطات و تعاملات او با افراد مهم زندگی اش شکل می‌گیرد. از این رو همهٔ آنچه در لحظاتی که درحال برقراری ارتباط با اطرافیانش است و حتی جملات منفی و مثبتی که آنها اظهار می‌دارند، می‌تواند روی مسیر او در زندگی تأثیرگذار باشد (دیمون، ۲۰۰۸). والدین می‌توانند با برقراری ارتباط صحیح با فرزندان خود و هدایت آنها درجهت کشف علائق و ایده‌های جدید و توجه کردن به بارقه‌های ضعیف هدف و پرورش و گســـترش آنها در میان انتخابها و فرصتهای روزمره زندگی، او را به سمت هدفمندی سوق دهند (کوئلو و رومائـــو[2]، ۲۰۱۷؛ مالین، رایلی، کوئین و موران[3]، ۲۰۱۴). آنها می‌توانند به فرزندان خود کمک کنند تا از میان گزینه‌هایی که دارند، آنهایی را انتخاب کنند که دربرگیرندهٔ اســـتعدادهای نهفته و علائق آنها و سازگار با نیازهایشان باشند.

والدین با برجسته‌ساختن فرصتهای متعدد روزمره برای فرزند خود و تبدیل این فرصتها به چالشها، حس تعهد و مسئولیت را در وی برمی‌انگیزند و به او کمک می‌کنند تا جایگاه خود را در جهان بیابد و نقش خود را در سبک زندگی و نحوه گذران اوقاتش درک کند (شاما و مکتاویش[4]، ۲۰۱۸). هنگامی‌که فرد بتواند موقعیت خود را در دنیای پیرامونش تشـــخیص دهد و تأثیری را که برآن می‌گذارد و تأثیری را که می‌تواند برآن داشـــته باشـــد تمیز دهد، به حس هدفمندی دســـت می‌یابد که راهنمای او برای تصمیم‌گیری و واکنش او به شـــرایط روزمره و به‌طورکلی به دنیا اســـت (دی آراووژو، آرانچس، کلاین و گراندینو[5]، ۲۰۱۶؛ ماریانو[6]، ۲۰۱۴).

پژوهش حاضر درصدد است با به‌کارگیری عنصر آموزش و فرایند گروهی برای کنترل کردن نیروهای خانواده‌ها به عملکرد کارآمدتر در زمینه تعاملات والد -فرزند دســـت یابد و درنتیجه، زمینه دســـتیابی نوجوان را به حس هدفمندی و به تبع آن، ارتقای ســـلامت روانی و رفتاری وی فراهم آورد. با توجه به شکست درمانهای فردی (شـــلف، دیاموند، دیاموند و لیدل[7]، ۲۰۰۵) در حوزه نوجوان و کارآیی محدود درمانهای گروهی متشـــکل از نوجوانان در درمان مشـــکلات حوزهٔ نوجوانی (لازر، نیکوترا و جنســـون[8]،

1. The path to purpose: Helping our children find their calling in life?
2. Coelho & Romão
3. Malin, Reilly, Quinn & Moran
4. Shamah & MacTavish
5. de Araújo, Arantes, Klein, & Grandino
6. Mariano
7. Shelef, Diamond, Diamond & Liddle
8. Laser, Nicotera & Jenson

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

۲۰۱۰؛ شـــولمان[1]، ۲۰۱۷) و تأکیـــد درمانگران این عصر بر بهره‌گیـــری از نیروی پویای تعاملات درون خانواده برای حل مســـائل این دوره (لیو، نی و وانگ[2]، ۲۰۱۷)، گـــروه ـ درمانی با چندخانواده می‌تواند روشـــی مناســـب برای ارائه پروتکل مداخله‌ای[3] مبتنی بر مفهوم هدفمندی در جهت پیشگیری از بروز آسیبهای بالینی در وی باشد.

گروه ـ درمانی با چند خانواده[4] کیفیت درمانی منحصربه‌فردی است که در آن، دو یا چند خانواده در یک اتاق به همراه درمانگر آموزش‌دیده گرد هم می‌آیند و مداخلات روانی‌ـ اجتماعی هدفمند و منظمی را به‌کار می‌برند (لیو، فانگ[5]، یان[6]، چو[7]، یوآن[8]، لان[9] و لیو، ۲۰۱۵). جلسه‌ها صریحاً یا تلویحاً بر الگوهای تعاملـــی میان خانواده‌ها تمرکز دارند و در آنها از اتحاددرمانی بالقوه یا حقیقی میان خانواده‌ها که برپایه شباهتهای جنسی، مشکل مطرح شده یا نقشهای خانوادگی ایجاد شده است، استفاده می‌شود (ادواردز[10]، ۲۰۰۱). به دلیل ترکیب متفاوت این رویکرد با درمانهای سنتی، به‌سبب قابلیتهای الگوسازی[11]، یادگیری قیاسی[12]، تفســـیری، تشـــخیصی، یادگیری از طریق آزمون و خطا و درک رمزهای درون خانوادگی[13]، فضایی را برای خانواده‌ها فراهم می‌آورد تا تعاملات جدیدی را در درون و بیرون از خانواده مرکزی خود شکل دهند، توانمندیهای خود را بیابند، نگرانیهای خود را مطرح سازند و همزمان از حمایت اعضای دیگر گروه که در موقعیتی مشابه قرار دارند برخوردار شوند (ودادیان و قنبری هاشم آبادی، ۱۳۹۴).

ایـــدۀ درمـــان چند خانواده به‌طور همزمان در گروه را نخســـتین بار در دهـــه ۱۹۵۰ پیتر لکور[14] و همکارانش مطرح کردند. بعد از آنها بســـیاری از پژوهشگران حوزۀ کار با خانواده در موقعیتهای مختلف درمانی این روش را به کار بردند. گروه ـ درمانی با چند خانواده یک رویکرد ساختارمند روانشناختی برای درمان است که عناصر آموزش و فرایند گروهی را برای کنترل کردن نیروهای یکایک اعضای خانواده و خانواده‌ها به منزلۀ زیرگروهها برای دستیابی به توانایی حل بهتر مسئله و افزایش عملکرد گروه به مثابه یک کل، با هم ترکیب می‌کند. زیرگروههای والدین، فرزندان و والد-فرزندی در گروه به خانواده‌ها کمک

1. Shulman
2. Liu, Nie & Wang
3. Interventional protocol
4. Multiple Family Group Therapy (MFGT)
5. Fang
6. Yan
7. Zhou
8. Yuan
9. Lan
10. Edvards
11. Modeling
12. Deductive learning
13. Intrafamily symbols
14. Peter Laqueur

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

می‌کنند تا دفاعها در گروه کاهش یابند و فرصت اســـتفاده از مزایای منحصربه‌فرد گروه و خانواده برای خانواده‌ها فراهم آید (ودادیان و قنبری هاشم آبادی، ۱۳۹۴).

یافته‌های پژوهشـــی مؤید تأثیر این روش بر اختلالهای درونی‌سازی (توماسیوویچ و تاروگینسکی[1]، ۲۰۱۷) و برونی‌ســـازی دورۀ نوجوانی است. برای مثال، شیفر[2] (۲۰۰۸) این روش را در درمان نوجوانان معتاد به الکل و مواد مخدر به‌کار برده و نتایج مثبت درمانی آن را گزارش کرده است. کترل[3] و همکاران (۲۰۱۶)، این رویکرد را در کمک به نوجوانان با مشکلات جسمی مزمن برای مدیریت شرایط در جهت برنامه‌ریزیهای بعدی برای زندگی خود مؤثر یافته‌اند. شـــاموِی، شونین، بردشا و هیز[4] (۲۰۱۷) نیز تأثیر مثبت این روش مداخله‌ای را در کار با مشـــکلات برون‌ریزی نوجوانان گزارش کرده‌اند. ودادیان، قنبری هاشـــم آبادی و مشهدی (۱۳۹۰) این رویکرد را برای کاهش پرخاشگری و حل تعارضات والد ـ نوجوان در دورۀ دوم نوجوانی روی دختران ۱۴-۱۳ ســـاله اجرا و اثربخشـــی آن را در بهبود روابط والد ـ نوجوان و کاهش اعمال پرخاشـــگرانه و افزایش تمایل نوجوان به بیان خواسته‌ها و تلاش کلامی برای اخذ تأیید والدین در نوجوانان گزارش کرده‌اند.

با توجه به اهمیت بحث هدفداری در رشـــد مثبت نوجوان و کارآیی رویکرد گروه ـ درمانی با چند خانواده، پژوهش حاضر در نظر دارد تأثیر این روش را در ترکیب با مفهوم هدفمندی، بر ایجاد ســـبک فکری هدفمند در نوجوان بیازماید.

روش پژوهش

روش مطالعۀ حاضر، کاربردی، از نوع نیمه‌آزمایشـــی، با گروه گواه و انتصاب تصادفی است. جامعه آماری پژوهش همه دانش‌آموزان دختر سال آخر دبیرستانهای دولتی شهر بجنورد بودند که دعوتنامه شرکت در طرح پژوهشی را دریافت کردند. این گروه سنی به این دلیل انتخاب شدند که اولاً آزمودنی باید به ســـطحی از پختگی شناختی رسیده باشد که بتواند گزینه‌ها و انتخابهای خود را بررسی کند و ثانیاً، باید در مقطعی از زندگی خود قرار داشـــته باشـــد که هنوز فرصت کافی برای محک محدودیتها و امکانات موجود خود در تصمیم‌گیری دربارۀ آنها را داشـــته باشد. از میان دانش‌آموزان داوطلب، ۳۴ دانش آموز که واجد شـــرایط شرکت در طرح پژوهش بودند (محدودۀ سنی ۱۷/۵ تا ۱۸/۵ سال، قرار نداشـــتن آزمودنیها در ســـطوح هدفداری کامل و بی‌هدفی که نیازمند مداخلۀ درمانی فراتر از ارتقای ســـبک فکری است، برخورداری خانواده از ســـطح اقتصادی متوســـط یا بالاتر، عدم وجود تعارضات میان ـ فردی شـــدید و اختلالات روانشـــناختی جـــدی در خانواده، تمایل هـــر دو والد به حضور در

1. Tomasiewicz & Tauroginski
2. Schaefer
3. Cottrell
4. Shumway, Schonian, Bradshaw & Hayes

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

طرح پژوهشـــی)، انتخاب شـــدند. از میان دانش‌آموزان، ۱۲ دانش آموز به همراه والدین خود در گروه آزمایش، ۱۲دانش آموز به همراه والدین خود در گروه مداخله‌نما و ۱۰ دانش آموز در فهرست انتظار درمان به‌طور تصادفی جایگزین شدند. شرکت‌کنندگان در گروه آزمایش در معرض پروتکل مداخله‌ای گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای متمرکز بر هدف (تدوین شده از سوی ودادیان، آقامحمدیان و کارشکی، ۱۳۹۷) قرار گرفتند و در سه کارگاه روانی ـ آموزشی هفتگی سه ساعتی و ده جلسه‌ای گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای متمرکز بر هدف طی ده هفته شـــرکت کردند. اعضای گروه مداخله‌نما صرفاً شـــرایط گروهی چندخانواده‌ای را در ده جلســـه تجربه کردند و هیچ مداخله‌ای برای آنها اجرا نشـــد. اعضای گروه کنترل نیز در فهرست منتظر درمان قرار گرفتند. پیش و پس از جلسات و سه ماه پس از پایان گروه ـ درمانی، از نوجوانان در هر سه گروه مصاحبه به عمل آمد.

جدول ۱. پروتکل درمانی گروه آزمایش

فرایند	هدف		تعداد جلسات
جلسه مقدماتی پیش از تشکیل گروه	جلسه توجیهی با والدین		۱
	جلسه توجیهی با نوجوانان		۱
کارگاه آموزشی (آموزش روانی)	ـ آموزش مهارت برقراری ارتباط مؤثر	والدین	۱
	ـ آموزش والدگری هدفمند		۱
	ـ آموزش مهارتهای حل مسئله و مدیریت تعارض		۱
	ـ آموزش مهارتهای حل مسئله و گوش دادن فعال	نوجوان	۱
درمان	ـ اتحاد درمانی		۱
	ـ بیان اهداف و معانی زندگی و احساسهای والدین		۱
	ـ بیان علائق و آرزوهای نوجوان		۱
	ـ پیگیری علائق نوجوان از سوی والدین		۱
	ـ درگیر شدن والدین در حوزه‌های علاقهٔ فرزندان خود		۱
	ـ شناخت توانمندیهای عملی و ذهنی نوجوان		۱
	ـ ارائهٔ حمایت روانی از جانب والدین		۱
	ـ فضاسازی برای ارائهٔ ایده‌ها		۲
	ـ جمع‌بندی و پایان کار		۱

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

ابزار پژوهش

● **مصاحبه هدفداری در جوان**[1]: این مصاحبه را تیم تحقیقاتی پروفسور ویلیام دیمون برای تعیین هدفداری جوان و نقش و تأثیر این هدف در شکل‌دهی فعالیتهای روزمره او در مرکز پژوهشهای نوجوان در دانشگاه استنفورد[2] تهیه کرده‌اند (باندیک، اندروز، جونز، ماریانو، برانک و دیمون[3]،۲۰۰۶). این مصاحبه، یک مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته است که براساس نظریه‌های ادراک خود و رشد هویت، به‌منظور ترسیم وضعیت آزمودنیها برای طبقه‌بندی آنها در شرایط فعلی به‌کار برده می‌شود. پرسشهای این مصاحبه از پرسشنامۀ معنای زندگی[4] (استاگر، فریژر، اویشی و کالر[5]، ۲۰۰۶) و زمینه‌یابی که دربارۀ هدف در نوجوان صورت پذیرفته است (مالین، رایلی، یاگر[6]، موران، اندروز، باندیک و دامون، ۲۰۰۸) استخراج شده‌اند.

پرسشهای متمرکز بر احساس فرد دربارۀ هدفداری است. جوان تاچه حد با هدفی درگیر است یا در تلاش برای یافتن آن یا تحقق بخشیدن به آن است و این هدف تا چه‌اندازه در زندگی روزمره او، مسیری را که می‌پیماید و انتخابهایی را که برمی‌گزیند، تعیین کننده است. باید توجه داشت که این مصاحبه به‌خلاف مصاحبه‌های انگیزشی، در پی تعیین هدف یا جهت‌دهی نوجوان در آن مسیر نیست و صرفاً موقعیت وی را در زمینه هدف به تصویر می‌کشد. گروه هدف در این مصاحبه نوجوانان ۱۳ تا ۲۳ سال است (مالین و همکاران، ۲۰۱۴).

پرسشها در چهار حوزه جای گرفته‌اند: ۱. هدف داشتن یا نداشتن؛ ۲. طبقه بندی هدفهای شناخته شده؛ ۳. میزان درگیری امور روزمره با هدف؛ و ۴. میزان زمانی که در زندگی روزمره صرف آن هدف می‌شود (دیمون، منون[7] و برانک، ۲۰۰۳). تمرکز پرسشها بررسی کشف چگونگی انتخاب هدف و اصالت[8] آن است. اصالت هدف بیان می‌دارد که در انتخاب هدف تا چه میزان خود فرد و علایق و ارزشها و باورهایش دخیل اند و تاچه میزان این هدف از بیرون گرفته شده است. این امر در میزان زمانی مشخص است که فرد صرف دستیابی به هدف می‌کند و تعداد فعالیتهایی که به هدف او بستگی دارند. تجزیه و تحلیل این مصاحبه در چهار گام صورت می‌پذیرد: ۱) مقیاس هدف؛ ۲) مقیاس طبقه‌بندی هدف؛ ۳) مقیاس مشارکت فعال[9]؛ و ۴) مقیاس الهام بخشی[10]. در پایان مصاحبه، براساس

1. Youth Purpose Survey
2. Stanford Center of Adolescence
3. Bundick, Andrews, Jones, Mariano, Bronk & Damon
4. Meaning in Life Questionnaire
5. Steger, Frazier, Oishi, & Kaler
6. Yeager
7. Menon
8. Authenticity
9. Active involvement
10. Driver

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

اطلاعات به‌دست آمده در بالا و فرمول‌بندی عملی مصاحبه فرد در یکی از سطوح زیر قرار می‌گیرد:

الف) بدون هدف[1]

ب) هدفداران[2] که شامل یکی از طبقات زیرند:

۱. رویاپردازان[3]؛ ۲. تکانشیها[4]؛ ۳. رباتها[5]؛ و ۴. هدفمندها[6].

در زمینهٔ هر بخش، اعتبار و پایایی هر مجموعه سؤال را سازندگان آزمون به‌طور جداگانه تعیین کرده و در طیفی میان ۰/۷۰ تا ۰/۹۲ گسترده‌اند (استاگر و همکاران، ۲۰۰۶). اعتبار محتوایی این آزمون برای حصول به داده‌های موردنظر، خیلی‌خوب گزارش شـــده است. پایایی بازآزمایی سؤالات این آزمون، ۰/۸۵ است (موران، ۲۰۰۹). مطالعات انجام شده روی این مصاحبه نشان می‌دهند که این ابزار، بخوبی قادر به ترســـیم شکل گیری و رشد هدف در نوجوان و توصیف ویژگیهای جوانان هدفمند است (برانک، فینچ[7] و تالیب[8]، ۲۰۱۰). این مصاحبه تاکنون در ایران مورد استفادهٔ پژوهشگران قرار نگرفته است. اعتبار محتوایی و انطباق فرهنگی ســـؤالات مصاحبه با فرهنگ ایرانی را نخستین بار نگارنده این مقاله در پژوهشی دیگر انجام داده و سؤالات را با سطح اعتبار قابل قبول در دامنه‌ای از ۰/۶۳ تا ۰/۸۱ مورد استفاده قرار داده است. پایایی بازآزمایی این مصاحبه نیز روی ۲۵ دانش آموز در فاصلهٔ زمانی ۴۰ روز، با روش تکرارپذیری ۰/۸۴ و با روش فرمهای موازی ۰/۸۷ به‌دست آمده است (ودادیان، آقامحمدیان و کارشکی، ۱۳۹۷).

یافته‌های پژوهش

به‌منظور بررســـی فرضیه پژوهشی در زمینهٔ ایجاد سبک فکری هدفمند در گروه آزمایش، نسبت به دو گروه دیگر، در مصاحبه هدفداری جوان (YPS) از آزمون کای اسکوئر برای مقایسه سه گروه، استفاده شده است. از آنجا که داده‌های مصاحبه، از نوع اسمی بودند، امکان بررسی عامل زمان و مقایسهٔ گروهها در سه مقطع ارزیابی، به‌صورت همزمان وجود نداشت، از این رو داده‌های حاصل از مصاحبه در دو مقطع ارزیابی پس‌آزمون و پیگیری برای بررسی تأثیر پروتکل مداخله‌ای، در سه گروه، به کمک مشخصه آمار ناپارامتریک، مورد مقایسه قرار گرفتند. داده‌های پیش‌آزمون به‌عنوان خط پایه در جدول ۱ ارائه شده‌اند. همچنیـــن برای تعیین میـــزان تغییرات در هر گروه در فواصل زمانی ارزیابی، ســـه مرحلهٔ پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با یکدیگر مقایسه شده‌اند.

1. Aimless
2. Those how have the goal
3. Dreamers
4. Dabbling or Drifting

۵. در متن انگلیســـی این گروه تحت عنوان (self-goal) آورده شـــده است. در این پژوهش برای ایجاد درک روشن‌تر از این گروه، عبارت ربات جایگزین شده است.

6. Purposeful
7. Finch
8. Talib

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

جدول ۲. مقایسه سه گروه آزمایش، کنترل و مداخله نما در پیش‌آزمون برای متغیر هدف

متغیر		فراوانی طبقات در گروهها			مقدار خی۲	معناداری	η
		آزمایش	مداخله نما	کنترل			
هدفداری	رباتیک	۲	۲	۲	۰/۳۹۰	۰/۹۸۳	۰/۰۸۶
	رویاپرداز	۵	۴	۳			
	تکانشگر	۵	۶	۵			

$P<۰/۰۵^{*}$

مقدار کای اســـکوئر در جدول ۲ با ســـطح اطمینان ۰/۹۵ با درنظر گرفتن خطای $P=۰/۰۵$ و اندازۀ اثر ۰/۰۸۶، معنادار نشده است که نشان می‌دهد، دربارۀ متغیر هدفداری، میان سه گروه در پیش‌آزمون، تفاوت معنادار وجود ندارد و پراکندگی فراوانی طبقات هدفداری در گروهها مشـــابه است. برای بررسی دیداری وضعیت هدفداری آزمودنیها در پژوهش، درصد فراوانی آزمودنیها در طبقات در نمودار ۱ نشان داده شده است.

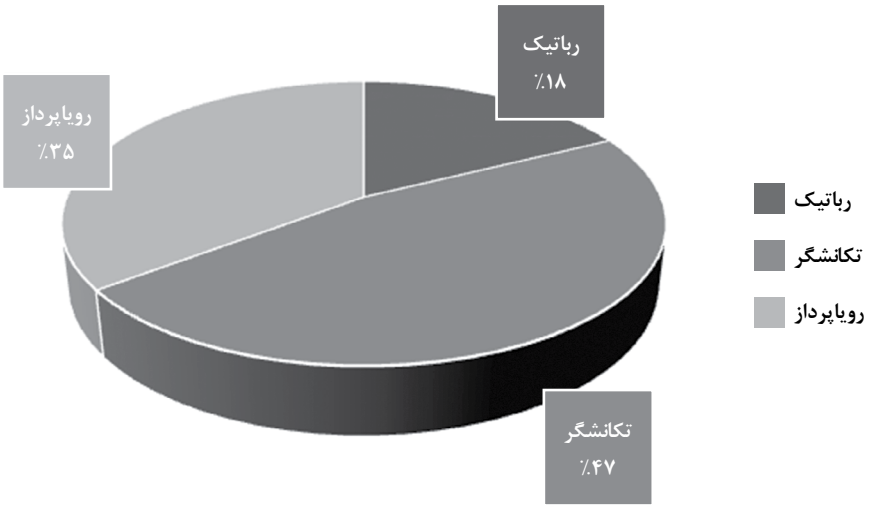

نمودار ۱. الگوی هدفداری در شرکت کنندگان پژوهش

همان‌طور که در نمودار ۱ دیده می‌شود، بیشترین فراوانی آزمودنیها در طبقۀ تکانشگر قرار دارد که با تصمیم‌گیریهای آنی و عاطفی مشخص اند و بعد از آن، طبقۀ رویاپرداز قرار دارد، شامل نوجوانانی که

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

آرزوها و خواسته‌های زیاد و بزرگی دارند، اما برای دستیابی به آنها برنامه‌ریزی ندارند و متعهد به اعمال و انتخابهای مشخصی نیستند.

داده‌های کدگذاری شدهٔ حاصل از مصاحبهٔ هدفداری در جوان، پس از ارائهٔ مداخله به گروه آزمایش و پس از پیگیری دوماهه در جدول ۳ آمده است. فراوانی طبقات هدف در سه گروه در دو مقطع ارزیابی نشـــان می‌دهد که پروتکل مداخله‌ای مبتنی بر هدف به‌خوبی توانســـته است مفهوم هدفداری را برای آزمودنیهای گروه آزمایش تبیین کند و آنها را در مسیر تفکر و رفتار هدفمند قرار دهد. درحالی‌که این تغییر در گروههای مداخله‌نما و کنترل دیده نمی‌شود.

گـــروه کنترل هیچ‌گونه تغییری را در حوزهٔ رفتاری یا فکـــری درمورد مفهوم هدف و هدفمندی در مراحل پس‌آزمون و پیگیری تجربه نکرده است. احتمال می‌رود که تغییر فراوانی مشاهده شده در مرحلهٔ پیش‌آزمون نسبت به دو مرحلهٔ بعدی در گروه کنترل، تحت تأثیر مصاحبهٔ هدفداری باشد. نوجوانان در گروه مداخله‌نما نیز در مقایســـه با گروه آزمایش، نتوانسته‌اند در مسیر هدفمندی قرار بگیرند. تعاملات درون ـ گروهی منجر به خروج کامل آزمودنیها از طبقهٔ رباتیک شده است که پایدار نبوده و پیگیری سه ماهه، شاهد بازگشت آنها به طبقه رباتیک است.

آزمـــون تفاوت فراوانیهای گروههای آزمایش، کنترل و شـــم‌کنترل در دو مقطع ارزیابی پس آزمون (x^2=۲۳/۶۵، P=۰/۰۱، η=۰/۸۵) و پیگیری (x^2=۳۶/۸۳، P=۰/۰۱، η=۰/۹۳) نیز مؤید تأثیر گروه ـ درمانی مبتنی بر هدف در گروه آزمایش است. همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود این تفاوت با اندازهٔ اثر ۰/۸۵ در پس‌آزمون و ۰/۹۳ در پیگیری، با بیشتر از ۰/۹۹ اطمینان، به لحاظ آماری معنادار است.

جدول ۳. مقایسه سه گروه آزمایش، کنترل و مداخله‌نما در پس آزمون

متغیر		فراوانی طبقات در گروهها			مقدار خی۲	معناداری	η
مقطع ارزیابی	طبقه هدف	آزمایش	مداخله‌نما	کنترل			
پس‌آزمون	رباتیک	۰	۰	۱	۳۲/۶۵	۰/۰۰۰۱	۰/۸۵
	رویاپرداز	۱	۶	۶			
	تکانشگر	۱	۶	۳			
	هدفمند	۱۰	۰	۰			
پیگیری سه ماهه	رباتیک	۰	۵	۱	۳۶/۸۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۳
	رویاپرداز	۰	۳	۶			
	تکانشگر	۱	۴	۳			
	هدفمند	۱۱	۰	۰			

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی پروتکل مداخله‌ای متمرکز بر هدف، در ایجاد سبک فکری هدفمند در نوجوان بود. گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای، ترکیبی از گروه ـ درمانی و خانواده ـ درمانی است که مزایای هر دو رویکرد را همزمان در خود دارد. این رویکرد با آزادسازی پویاییهای خانواده‌ها در فضایی گروهی، بدون غرق شـــدن در زمینهٔ خانوادگی، اعضای خانواده را قادر می‌ســـازد تا در محیطی امن، بدون نگرانی دربارهٔ پاســـخگویی به چالشها و بدون ترس از درگیر شدن در پیامدها، مشکلات خود را در آینهٔ خانواده‌های دیگر مورد بررسی قرار دهند و راههای احتمالی حل مشکلات خود را به محک آزمون بگذارند (کنترل و همکاران، ۲۰۱۷). گروه ـ درمانی با چند خانواده تاکنون در حوزه‌های گوناگون مشکلات نوجوانان مورد بررسی قرار گرفته و اثربخشی آن در شرایط بالینی به اثبات رسیده اســـت. پژوهش حاضر با ایجاد فضای گروهی برای خانواده‌ها به بررسی تأثیر این روش بر شرایط پیشگیری از اختلال، یعنی هدفمندسازی نوجوانان پرداخته است.

نتایج به‌دســـت آمده نشان داد که ارائه پروتکل مبتنی بر هدف، موجب افزایش معنادار تمایل به هدفداری در نوجوانان شـــرکت‌کننده در گروه آزمایش نسبت به نوجوانان در گروه مداخله‌نما و کنترل شده اســـت. گروه کنترل که شرایط مداخلهٔ اصلی یا شرایط گروه ـ درمانی با چند خانواده بدون ارائهٔ پروتکل مداخله‌ای یا آموزشـــی را تجربه نکرده بودند، در پاســـخهای خود به ســـؤالات مصاحبه در سه مقطع ارزیابی، تفاوت دیدگاهی نسبت به هدفداری ابراز نکرده‌اند، درحالی‌که تفاوت نوع نگاه نوجوانان در گروه شـــم‌کنترل و به‌ویژه گروه آزمایش، مشـــهود است که بیانگر قدرت این رویکرد در ایجاد تغییر در سبک فکری نوجوان در راستای هدفمندی است.

تعاملات درون ـ گروهی در روش گروه درمانی چندخانواده‌ای به‌سبب قابلیت الگوسازی و ایجاد شـــرایط یادگیری قیاسی (ایســـلر[1]، ۲۰۰۵)، فضایی را به نوجوان داده تا از پذیرش بی‌قید و شرط آنچه به او القا شـــده است، خارج شـــود و درمورد علائق و خواسته‌های خود بیندیشد. این تغییر مؤید نتایج پژوهشـــهای بسیاری اســـت که در حوزهٔ گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای، فضای تعاملی منحصربه‌فرد گروه را به‌منزلهٔ یکی از مزایای این روش گزارش می‌کنند (هیوســـتس[2] و همکاران، ۲۰۱۷؛ ســـاناهوخا و ســـوارز[3]، ۲۰۱۶). خانواده‌ها در گروه، شرایط تعارض آمیز مشابه شرایط خود را مشـــاهده می‌کنند و از آن می‌آموزند. برای مثال، پدر در یک خانواده، با دیدن رفتارهای مشابه پدرهای دیگر در خانواده‌های دیگر، می‌تواند از نقطه نظر فرد ثالث، رفتار خود را مشـــاهده کند و درمورد آن بیندیشـــد. همچنین، در گروه، این فرصت فراهم اســـت که اعضا، تفسیرها را به‌صورت

1. Eisler
2. Huestis
3. Sanahuja & Suarez

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

غیرمستقیم و در خطاب به دیگر خانواده‌ها دریافت کنند و مطالب درونی‌شده را جایگزین رفتارهای قبلی خود کنند (شیفر، ۲۰۰۸).

اما این تغییر در آزمودنیهای گروه شم‌کنترل، به دلیل اینکه با هدایت درمانگر تحت قاعده‌های خـــاص گروه ـ درمانی چندخانواده‌ای و با تأکید بر هدف و موضوع مداخله‌ای، پیش نرفته و صرفاً ناشی از تعاملات درون ـ گروهی بود، پایدار نبود و در مرحلهٔ پیگیری مشاهده نمی‌شود. به‌عکس، در مرحله پیگیری در گروه مداخله‌نما، شاهد افزایش تعداد آزمودنیها در حالت رباتیک هستیم که شاهدی است بر تأثیر این روش بر تعاملات و نشان‌دهندهٔ آن است که با اینکه تعاملات، هدایت‌شده نبوده و در جهت هدفداری نوجوان پیش نرفته و خواســـته‌ها و استعدادهای نوجوانان را برای خود آنها برجســـته نساخته است، اما توانسته رابطهٔ میان والدین و فرزندان را تا حدی بهبود بخشد که عقاید و نظرات والدین برای نوجوان بیش از گذشته اهمیت پیدا کند.

این یافته منطبق بر یافته‌های مطالعهٔ تحلیل دلفی ادواردز (۲۰۰۱) در زمینهٔ کیفیت تعاملات درون ـ گروهـــی در روش گـــروه ـ درمانی با چند خانواده اســـت. ماهیت ایـــن رویکرد، افزایش ارتباطات درون ـ خانوادگی و توجه بیشـــتر خانواده‌ها به ســـلامت هیجانی اعضای خانوادهٔ خود را فراهم می‌آورد.

در گروه آزمایش به عکس گروههای مداخله‌نما و کنترل، شـــاهد تغییر موضعگیری هدف در نوجوانان از سه حالت قبلی به شرایط تفکر هدفمندیم. نوجوانان در گروه آزمایش در پیش‌آزمون، مانند دیگر نوجوانان در گروههای مداخله‌نما و کنترل در شـــرایط هدفداری قرار داشته‌اند، اما این هدفداری یا بدون دغدغه‌ای برای کشف علائق و استعدادهای درونی، تحت تأثیر القائات بیرونی و عقده‌های شـــخصی بوده و صرفاً به‌صورت مسیر زندگی مشخص و برنامه‌ریزی شده پذیرفته شده است (رباتیک)، یا بدون تفکر و تعمق در مسئلهٔ هدف و مسیر زندگی، به‌صورت تکانشی و ناپایدار و تحت تأثیر هیجانات مثبت و منفی عمل کرده اســـت (تکانشـــگر) و یا به شـــکل رویاپردازیهای غیرواقع‌گرایانه، صرفاً در ذهن فرد چرخیده و آنقدر ایده‌آل‌گرایانه بوده که ظرفیت تبدیل شدن به عمل را نداشته است (رویاپرداز)؛ در حالی که پس از تشکیل گروه و ارائه پروتکل مداخله‌ای مبتنی برهدف، مشاهده می‌شود که نوجوانان به حالت بالاتر هدف، یعنی تفکر هدفمند دست یافته‌اند.

مطالعات انجام شده در حوزهٔ هدفداری از این نتیجه حمایت می‌کنند. مارتلا[1] و استگر (۲۰۱۶) در همین زمینه اظهار می‌دارند که هدف، مقصد خودسازماندهی شده و محور اصلی در زندگی است که مقاصد کوچک را برمی انگیزد، به فرد مسیر حرکت می‌دهد، رفتار را مدیریت می‌کند، نسبت به آینده اشتیاق می‌آفریند و به کارهای روزانه، حس ارزشمندی و معناداری می‌بخشد. این اظهارنظر، هماهنگ با تعریف دیمون (۲۰۰۸) از هدف به‌عنوان پاسخ پایدار و گستردهٔ فرد به چرایی اعمال و

1. Martela

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

نقش او در دنیای پیرامون خود است.

نتیجه‌ای که در مصاحبهٔ نوجوانان گروه آزمایش در مقطع پس‌آزمون و پیگیری مشـــاهده شد همســـو بود با نتایج مطالعـــهٔ مالین، بلارد[1] و دیمون (۲۰۱۵) که هدفمندی را ویژگی ســـطح بالا درنظر گرفته‌اند که زمینهٔ بروز هدفهای جزئی در زندگی را فراهم می‌آورد. هدف بر چیزی فراتر از خواسته‌ها و مقاصد موقت و شخصی دلالت دارد، از فرد فراتر می‌رود و در دنیای پیرامون وی تأثیر می‌گـــذارد. همچنین، این یافته، در مطالعهٔ موران (۲۰۱۶) که هدف را به‌صورت موضوعی محوری برای تمامیت فردی گزارش می‌کند، تأیید می‌شـــود. هدف، نقطه پایان نیست، بلکه مسیری است سرشار از مقاصد جزئی که همواره باید به آنها دست یافت. به بیان دیگر، هدف چارچوبی است که الگوی رفتاری نظام‌مندی را برای انجام دادن فعالیتهای روزانه و صرف انرژی و زمان به فرد می‌دهد.

پژوهش حاضر فرصتی منحصربه‌فرد را برای والدین فراهم آورد تا در یک محیط کنترل شده، ســـبک تعاملی جدیدی را با تمرکز بر مفهوم هدف به اجرا گذارند و تأثیر رفتار هدایت شـــدهٔ خود را بر ســـبک فکری نوجوان خود مشـــاهده کنند اما این فرصت منحصر به دختران و در محدودهٔ غیر بالینی به اجرا درآمده که می‌توان در پژوهشهای آتی به هر دو جنس و در موقعیتهای بالینی نیز گســـترش و اثربخشـــی آن را مورد ارزیابی قرار داد. ابزار به‌کار رفتـــه در این مطالعه، به دلیل اهمیت مؤلفه‌های مفهوم هدفمندی مورد نظر پژوهشگران و همچنین تأکید ایشان بر بررسی دقیق محتوای پاســـخهای آزمودنیها، مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافتهٔ هدف در جوان بود که برونداد نهایی آن ایجاب می‌کرد از مشخصه آماری ناپارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده شود. در پژوهشهای آتی می‌توان با بهره‌گیری از ابزارهای کمّی، دقت مقایسهٔ میان گروههای خود را افزایش داد و از قدرت مشخصه‌های پارامتریک در بررسی داده‌ها استفاده کرد.

1. Ballard

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

منابع

REFERENCES

حیدری سورشـــجانی، ســـعید؛ کثیری دولت آبادی، نیره؛ اسلامی، احمدعلی؛ علیدوســـتی، معصومه؛ خسروی، فرزین و هاشمی، فاطمه. (۱۳۹۲). مقایسه خودپنداره و رفتار در نوجوانان بدون سابقه کیفری با نوجوانان بزهکار. *مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد*، ۱۵، ۳۲-۴۰.

طهماســـب، علیرضا؛ قربانی، نیما و پورحسین، رضا. (۱۳۸۵). خودشناسی انفکاکی و انسجامی: رابطه خودشناسی با پنج عامل بزرگ شخصیت. *روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۶* (۱ و ۲)، ۵۷-۷۶.

کثیری، نیره؛ علیدوستی، معصومه؛ حیدری سورشجانی، سعید؛ محمدی، سمیه؛ عباسی، محمد هادی و هاشمی، فاطمه. (۱۳۹۴). مقایســـه خودایده‌ال، خود واقعی و خود بایســـته در نوجوانان با و بدون سابقه کیفری. *اصول بهداشت روانی*، ۱۷ (۳)، ۱۴۴-۱۵۰.

می، رولو. (۱۳۸۷). *انسان در جستجوی خویشتن*، ترجمه مهدی ثریا. تهران: دانژه. (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۵۳).

ـــــــــــــــــ (۱۳۹۳). *عشق و اراده*، ترجمه سپیده حبیب. تهران: دانژه. (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۶۹).

ودادیان، زهرا؛ آقامحمدیان شعرباف، حمیدرضا و کارشکی، حسین. (۱۳۹۷). *تدوین و اعتبارسنجی پروتکل مداخله‌ای گروه درمانی با چندخانواده با تمرکز بر سبک والدگری هدفمند*. چهارمین همایش بین المللی افقهای نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آسیب‌های اجتماعی، تهران، ایران، ۳۲-۳۸.

ودادیان، زهرا و قنبری هاشـــم‌آبادی، بهرام علی. (۱۳۹۳). *نوجوان و خانواده: نگاهی نوین به روان درمانی نوجوان*. مشـــهد: دانشگاه فردوسی مشهد.

ودادیان، زهرا؛ قنبری هاشم آبادی، بهرام علی و مشهدی، علی. (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی گروه درمانی چندخانواه‌ای بر حل تعارضات والدین و فرزندان و کاهش پرخاشگری نوجوانان دختر ۱۴ و ۱۵ ساله شهر مشهد. *فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی*، ۱ (۴)، ۱۹-۴۱.

Bronk, K. C., Finch, W. H., & Talib, T. L. (2010). Purpose in life among high ability adolescents. *High Ability Studies, 21*(2), 133-145.

Brown, G. L., Mangelsdorf, S. C., Agathen, J. M., & Ho, M.-H. (2008). Young children's psychological selves: Convergence with material reports of child personality. *Social Development*, 17(1), 161-182.

Bundick, M., Andrews, M., Jones, A., Mariano, J. M., Bronk, K. C., & Damon, W. (2006). *Revised Youth Purpose Survey*. Stanford, CA: Stanford Center of Adolescence.

Coelho, V. A., & Romão, A. M. (2017). The impact of secondary school treatment on self-concept and self-esteem. *Revista de Psicodidáctica, 22*(2), 85-92.

Cottrell, D., Wright-Hughes, A., Collinson, M., Boston, P., Eisler, I., Fortune, S., … Farrin, A. (2016). Effectiveness of systematic family therapy versus treatment as usual young people after self-harm: A pragmatic, phase 3, multicentre, randomised controlled trial. *Family Therapy, 5*(3), 203-216.

Damon, W. (2008). *The path to purpose: Helping our children find their calling in life*. New York: The Free Press.

Damon, W., Menon, J., & Bronk, K. C. (2003). The development of purpose during adolescence. *Applied Developmental Science, 7*(3), 119-128.

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

de Araújo, U. F., Arantes, V. A., Klein, A. M. & Grandino, P. J. (2014). Youth purpose and life goals of students engaged in community and social activities. *Revista Internacional d'Humanitats, 30*, 119-128.

Ebsesutani, C., Bernstein, A., Martinez, J. I., Chorpita, B. F., & Weisz, J. R. (2011). The youth self-report: Applicability and validity across younger and older youths. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 40*(2), 338-346.

Edvards, S. A. (2001). *The essential elements of multi family group therapy: A delphi study*. (Unpublished doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University.

Eisler, I. (2005). The empirical and theoretical base of family therapy and multiple family day therapy for adolescent anorexia nervosa. *Journal of Family Therapy, 27*(2), 104-131.

Huestis, S. E., Kao, G., Dunn, A., Hillirad, A. T., Yoon, I. A., Golianu, B., & Bhandari, R. P. (2017). Multi-family pediatric pain group therapy: Capturing acceptance and cultinating chang. *Children, 4*(12), 106. doi: 10.3390/children4120106.

Laser, J. A., Nicotera, N., & Jenson, J. M. (2010). *Working with adolescents: A guide for practitioners*. US: Guilford Press.

Liu, J., Nie, J. & Wang, Y. (2017). Effects of group counseling programs, cognitive behavioral therapy, and sports intervention on Internet addiction in East Asia: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 14*(12), 1470.

Liu, Q. X., Fang, X. Y., Yan, N., Zhou, Z. K., Yuan, X. J., Lan, J., & Liu, C. Y. (2015). Multi-family group therapy for adolescent Internet addiction: Exploring the underlying mechanisms. *Addictive Behaviors, 42*, 1-8.

Lourinho, I. L., Loureiro, E., Ferreira, M. A., & Severo, M. (2016). Self-concept and obsessive-compulsiveness as moderators of anxiety and depression: A Portuguese prospective study. *Porto Biomedical Journal, 1*(1), 36-39.

Malin, H., Ballard, P. J., & Damon, W. (2015). Civic purpose: An integrated construct for understanding civic development in adolescence. *Human Development, 58*(2), 103-130.

Malin, H., Reilly, T.S., Quinn, B., & Moran, S. (2014). Adolescent purpose development: Exploring empathy, discovering roles, shifting priorities and creating pathways. *Research of Adolescence, 24*(1), 186-199.

Malin, H., Reilly, T.S., Yeager, D., Moran, S., Andrews, M., Bundick, M., & Damon, W. (2008). *Interview coding process for statuses of purpose determination*. Stanford: Stanford Center on Adolescence.

Mariano, J. M. (2014). Understanding paths to youth purpose: Why content and contexts matter. *Applied Developmental Science, 18*(3), 139-147.

Martela, F. & Steger, M. F. (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose and significance. *Positive Psychology, 11*(5), 531-545.

Moran, S. (2009). *Purpose:* Giftedness in intrapersonal intelligence. *High Ability Studies, 20*(2), 143-159.

_____. (2016). What do teachers think about youth purpose? *Education for Teaching, 42*(5), 582-601.

Pyakova, S. D., Baskaeva, O. V., Chertkova, Y. D., & Parshikova, O. V. (2016). Relationships between intelligence and self-concept parameters in children. *Social and Behavioral Sciences, 233*, 362-366.

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]

Sanahuja, C., & Suarez, A. (2016). The importance of multiple-family group therapy in treatment of psychosometric pathalogy. *European Psychiatry,* 33(S1), S358-S359.

Schaefer, G. (2008). Multiple family group therapy in a drug and alcohol rehabilitation center: Resident's experiences. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy, 29*(2), 88-96.

Schütte, K., Zimmermann, F., & Köller, O. (2017). The role of domain-specific ability self-concepts in the value students attach to school. *Learning and Individual Differences, 56*, 136-142.

Shamah, D., & MacTavish, K. A. (2018). Purpose and perceptions of family social location among rural youth. *Youth and Society, 50*(1), 26-48.

Shelef, K., Diamond, G. M., Diamond, G. S., & Liddle, H. A. (2005). Adolescent and parent alliance and treatment outcome in multidimentional family therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73*(4), 689-698.

Shumway, T., Schonian, S., Bradshaw, S., & Hayes, N. D. (2017). A revised multifamily group curriculum: The need for family member recovery from addiction. *Journal of Groups in Addiction and Recovery*, *12*(4), 260-283.

Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology, 53*(1), 80-93.

Tomasiewicz, A. K., & Tauroginski, B. (2017). Multi-family therapy: A new method of working with families. *Psychotherapia, 3*(182), 31-41.

[Downloaded from qjfr.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1400.18.2.1.2]